

DAMIR JURAS*

Sigurnosna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom

Sažetak

Sigurnosna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom može se izreći počinitelju kaznenog djela protiv sigurnosti prometa kad postoji opasnost da će on upravljajući motornim vozilom ugroziti sigurnost prometa. Navedenu mjeru izriče sud i to na određeno vrijeme, a izuzetno i doživotno kad se radi o pojačano opasnom počinitelju. Za izvršenje sigurnosne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom nadležna je policija, a zakonodavac je propisao i sankcije zbog njezina nepoštovanja u obliku opoziva uvjetne osude ili rada za opće dobro; odnosno sankcioniranja za kazneno djelo nepoštovanja sigurnosnih mjera.

Ključne riječi: kazneno djelo protiv sigurnosti prometa, policija, prometni prekršaj, sigurnosna mjera, zabrana upravljanja motornim vozilom.

1. UVOD

U Republici Hrvatskoj, u razdoblju od 2009. do 2018. godine, godišnje se prosječno dogodilo 37.288 prometnih nesreća, u 31,9 % stradale su osobe (što je godišnji prosjek od 16581 osobe), od toga broja 79,6 % prošlo je s lakom tjelesnom ozljedom, teške tjelesne ozljede zadobilo je 18,2 %, dok je 2,2 % pogibalo (što je prosječno 376 osoba). Broj poginulih u prometnim nesrećama pao je sa 548 u 2009. godini na 317 u 2018. godini. Za prometne nesreće u 2018. godini najčešće su bili krivi vozači (95,3 %), koji su prijavljeni za 22 kaznena djela obijesne vožnje u cestovnom prometu (čl. 226. Kaznenog zakona¹ - dalje: KZ) i 1423 kaznena djela izazivanja prometnih nesreća u cestovnom prometu (čl. 227. KZ-a), dok je nadzorom utvrđeno 722.095 prekršaja u prometu².

* dr. sc. Damir Juras, znanstveni suradnik, MUP RH, Split, Hrvatska.

¹ Kazneni zakon, Narodne novine (dalje: NN) 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19.

² Izvor podataka: Bilten o sigurnosti cestovnog prometa u 2018., Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 2018., https://mup.gov.hr/UserDocsImages//statistika/2019//bilten_promet_2018.pdf, str. 1., 8., 40., 54.-55. (uvid 15. 7. 2019.)

Kaznenim su zakonom za počinitelje kaznenih djela protiv sigurnosti prometa na cestama propisane dvojake kazne: novčana kazna i zatvor, koje imaju za svrhu ostvarenje generalne i specijalne prevencije (čl. 40. st. 1. i čl. 41. KZ-a). Samo kaznom nije se moguće uspješno suprotstaviti određenim tipovima delinkvenata, pa KZ propisuje da se u svrhu otklanjanja okolnosti koje omogućavaju ili poticajno djeluju na ponavljanje kršenja zakona odnosno ugrožavanja sigurnosti prometa, počiniteljima izreče sigurnosna mjera² zabrane upravljanja motornim vozilom (čl. 66. i 72. KZ-a). Za razliku od kazne, koja počiva na krivnji (čl. 4. KZ-a), sigurnosna mjera počiva na opasnosti počinitelja i nastojanju da se ta opasnost smanji, suzbije ili ukloni. Startna je crta određivanja i izricanja sigurnosnih mjera određeno kriminogeno stanje počinitelja kaznenog djela, njegova opasnost u kojoj je involvirana prognoza o njegovu budućem ponašanju, njegovoj budućoj opasnosti, kao posebno izraženom, visokom stupnju ponavljanja djela.³ Prognoziranje budućeg ponašanja počinitelja kaznenog djela mora se povezati s prirodom počinjenog kaznenog djela i sa svim okolnostima koje postoje u vrijeme suđenja; odnosno koje se mogu predvidjeti da će postojati poslije izdržane kazne, ako se sigurnosna mjera izvršava tek poslije izdržane kazne.⁴ Stoga se sigurnosna mjera ne može opravdati samo težinom počinjenog kaznenog djela ako se na temelju njega i drugih okolnosti, u vrijeme izricanja presude, ne može prognozirati da će počinitelj i ubuduće činiti takva ili druga teža kaznena djela.⁵ Iz navedenog razloga procjena buduće opasnosti predstavlja „ključan problem“ kod sigurnosnih mjera.⁶

U suvremenim uvjetima života sigurnosna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom ima veliko značenje: ona znači važno ograničenje u zadovoljenju potreba čovjeka za ostvarenje lakših uvjeta života i rada te osobnog zadovoljstva, u nekim slučajevima osobu onemogućava u ostvarenju prava na rad (kad su aktivnosti na radnome mjestu uvjetovane upravljanjem motornim vozilom) čime se ugrožava egzistencija takve osobe i osoba za koje skrbi; dok je s druge strane nužna za zaštitu društva i pojedinaca jer je veliki postotak prometnih nesreća prouzročen nepoštovanjem pravnih propisa i pravila vožnje od strane neodgovornih, bezobzirnih i obijesnih vozača, često i recidivista u kršenju prometnih pravila.

² Sigurnosne mjere mogu se definirati kao „posebna kategorija krivičnih sankcija koje nisu zamišljene kao zlo za učinioca, već im je svrha da se njima otkloni određena opasna situacija koja proizlazi iz ličnosti učinioca ili iz nekih stvarnih okolnosti.“, Zlatarić, B., Damaška, M., Rječnik krivičnog prava i postupka, Informator, Zagreb, 1966., str. 163.;

Sigurnosnim mjerama se „nastoji djelovati na one čimbenike i okolnosti koje imaju, manje ili više, utjecaj ili čak snažno determiniraju ponašanje svake osobe, a osobito one koja je zbog određenih endogenih i egzogenih čimbenika „sklona“ asocijalnom i kažnjivom ponašanju ili ju upravo ti čimbenici čine sklonom takvu ponašanju.“, Horvatić, Ž., Derenčinović, D., Cvitanović, L., Kazneno pravo – opći dio, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2017., str. 266.

³ Pavlović, Š., Kazneni zakon, Libertin naklada, Rijeka, 2012., str. 138.

⁴ Bačić, F. i dr., Komentar Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, Savremena administracija, Beograd, 1982., str. 264.

⁵ Novoselec, P., Opći dio kaznenog prava, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2009., 478.

⁶ Wedekind, V. E., Die Reform des strafrechtlichen Berufsverbots, Druckerai Hans Joachim Köhler, Tübingen, 2006., str. 46.

2. RAZLOZI ZA IZRICANJE SIGURNOSNE MJERE ZABRANE UPRAVLJANJA MOTORNIM VOZILOM

Sigurnosnu mjeru zabrane upravljanja motornim vozilom sud će izreći počinitelju kaznenog djela protiv sigurnosti prometa kad postoji opasnost da će upravljajući motornim vozilom ugroziti sigurnost prometa (čl. 72. st. 1. al. 1. KZ-a)⁷. Dakle, dva su uvjeta za izricanje ove mjere: počinjenje kaznenog djela protiv sigurnosti prometa na cestama i procjena da samo kažnjavanje neće biti dovoljno jer postoji opasnost (prognoza) da će osoba (počinitelj navedenog kaznenog djela) opetovano ugroziti sigurnost prometa⁸. Ovu je mjeru moguće izreći samo vozačima koji su u tom svojstvu počinili kazneno djelo protiv sigurnosti prometa⁹. Najčešće će se raditi o kaznenom djelu izazivanja prometne nesreće u cestovnom prometu, ali može se raditi o kaznenim djelima obijesne vožnje u cestovnom prometu i ugrožavanju posebnih vrsta prometa (čl. 225. KZ-a).

Primarna je svrha ove mjere otkloniti opasnost od ponovnog sudjelovanja počinitelja u prometu.¹⁰

Kazneno djelo nepoštovanja sigurnosnih mjera (čl. 311. KZ-a), koje se može počiniti i kršenjem sigurnosne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom, pripada u glavu XXIX. KZ-a (Kaznena djela protiv pravosuđa) i ne može biti temelj za izricanje sigurnosne mjere.¹¹

Za izricanje ove mjere ne traži se da postoji opasnost od ponovnog počinjenja kaznenog djela za koje je osoba osuđena, već je dovoljno da postoji opasnost od ugrožavanja sigurnosti prometa¹². Zaključak o postojanju ove opasnosti u pravilu se temelji na počiniteljevu ranijem kršenju prometnih pravila, koje je posljedica prevelike brzine, sklonosti uživanju alkohola i sl.¹³

⁷ Sudovi su u Republici Hrvatskoj u 2018. godini izrekli 615 sigurnosnih mjera od čega 100 sigurnosnih mjera zabrane upravljanja motornim vozilom počiniteljima kaznenih djela protiv sigurnosti prometa (izvor podatka: Državni zavod za statistiku, Punoljetni počinitelji kaznenih djela prema vrsti odluke u 2018., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/10-01-01_01_2019.htm, str. 5. (uvid 15. 7. 2019.).

⁸ Kurtović-Mišić, A., Krstulović Dragičević, A., Kazneno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2014., str. 210.

⁹ Tomašević, G., Mjere sigurnosti u krivičnom pravu, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu i Književni krug, Split, 1986. – ovako i Srzentić, N., Lazarević, Lj., Stajić, A., Krivično pravo SFRJ, opšti deo, Savremena administracija, Beograd, 1980., str. 457. i Kurtović-Mišić, A., Krstulović Dragičević, op. cit. (bilj. 9), str. 210.

¹⁰ Vuletić, I., Sigurnosna mjera zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti u hrvatskom kaznenom pravu, Pravni vjesnik, 2/2017., str. 41.

¹¹ „Istovremeno, povrijeđen je zakon i na štetu okrivljenika, jer mu je izrečena sigurnosna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom (...), iako je proglašen krivim za kazneno djelo izbjegavanja zabrana iz sigurnosnih mjera i pravnih posljedica osude (...) koje spada u Glavu kaznenih djela protiv pravosuđa, a navedena sigurnosna mjera može se izreći samo počinitelju kaznenog djela protiv sigurnosti javnog prometa (...).“, Vrhovni sud Republike Hrvatske (dalje: VSRH), Kzz 19/12-3 od 21. 2. 2012., <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba805b7306> (7. 11. 2018.).

¹² “Također za izricanje ove mjere ne traži se da postoji opasnost od ponovnog počinjenja takvog kaznenog djela – to je previsoko postavljen zahtjev – dovoljno je da postoji opasnost od ugrožavanja sigurnosti prometa. U prekršajnom postupku vozačka se dozvola oduzima i za puno manje od toga. Tako i njemački Kazneni zakon u § 69. stavku 1. još i izričito kaže da se na ovu mjeru ne odnosi zahtjev načela razmjernosti.“, Obrazloženje Konačnog prijedloga Kaznenog zakona, 2011., <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=41259> (7. 11. 2018.).

¹³ Grozdanić, V., Škorić, M., Martinović, I., Kazneno pravo, opći dio, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2013., str. 249.

U sudskoj praksi, prilikom procjene opasnosti počinitelja kaznenog djela odnosno prognoze njegovog budućeg ponašanja u prometu, cijenjene su sve okolnosti počinjenja kaznenog djela¹⁴, ali i osobna svojstva počinitelja¹⁵ te dotadašnje kršenje prometnih pravila¹⁶ i njegovo ponašanje nakon počinjenja djela (protiv sigurnosti prometa) za koje mu sudi¹⁷, kao i alkoholiziranost počinitelja kaznenog djela koja ukazuje na nepouzdanost i neodgovornost vozača odnosno na opasnost od ponovnog ugrožavanja sigurnosti prometa¹⁸.

Zabrana se odnosi na sve kategorije vozila, a iznimno se određena kategorija može izuzeti kada posebne okolnosti upućuju na to da se svrha mjera neće time ugroziti (čl. 72. st. 1. al. 2. KZ-a). Zakon polazi od pretpostavke da opasnost počinitelja u odnosu na određenu kategoriju vozila postoji samo iznimno, primjerice da je određena osoba opasna za sigurnost prometa samo kada upravlja motociklom. Kada se sud odluči mjeru izreći samo za određenu kategoriju vozila, tada to mora izrijekom navesti u odluci.¹⁹

¹⁴ Presudom Kž-104/16 od 14. 4. 2016., <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba8066e466> (7. 11. 2018.), Županijski sud u Splitu potvrdio je presudu Općinskog suda u Splitu kojom je okrivljeniku, uz kaznu zatvora zbog kaznenog djela izazivanja prometne nesreće (počinjene na način da je upravljao motorkotačem samo na zadnjem kotaču i na pješačkom prijelazu udario pješakinju te joj nanio tešku tjelesnu ozljedu), izrekao sigurnosnu mjeru zabrane upravljanja motornim vozilom „A“ kategorije u trajanju od 5 godina.

¹⁵ „(...) okrivljenici izrekao sigurnosnu mjeru u primjerenom vremenskom trajanju jer je očito opasno da ista u ovoj životnoj dobi od osamdeset i jedne godine upravlja bilo kakvim vozilom.“, Županijski sud u Dubrovniku, Kž.51/16-3 od 08.09.2015., <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba80659657> (7. 11. 2018.)

¹⁶ „(...) recidivisti nisu opasni i teški zločinci zbog težine izvršenog krivičnog djela (mada i toga ima) već, prije svega, zbog opasnog stanja, opasnosti koju ispoljavaju prema vani i koja je značajka ličnosti delinkventa.“, Šeparović, Z., Kriminologija i socijalna patologija, Zagreb, 1987., str. 214.

¹⁷ Obrazlažući presudu Kž.151/08-3. od 11. 6. 2008., <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba8055f1a5> (7. 11. 2018.), kojom je okrivljeniku izrekao sigurnosnu mjeru zabrane upravljanja motornim vozilom „B“ kategorije u trajanju od 2 godine, Županijski sud u Koprivnici naveo je: „(...) okrivljenik pokazao nizak stupanj odgovornosti kada je unatoč iscrpljenosti, uzrokovane proslavom Nove godine kroz dva dana, upravljao motornim vozilom (...). Konačno, kao sudionik u prometu koji je izazvao prometnu nezgodu, napustio je mjesto nesreće i prikrio tragove, uopće ne pokazujući spremnost provjere da li postoji mogućnost da se na bilo koji način umanjí šteta nastala za stradalú osobu za koju je pretpostavljao da je biciklist. Ovakvo ponašanje I. okrivljenika upućuje na postojanje opasnosti da za izvjesno vrijeme sudjeluje u prometu, pa je polazeći od tih činjenica po mišljenju ovog suda kao primjerenu sankciju trebalo izreći sigurnosnu mjeru (...).“;

Obrazlažući presudu 19 Kž-15/17-5 od 30. 5. 2017., <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba80766d79> (7. 11. 2018.), kojom je okrivljeniku ukinuo sigurnosnu mjeru zabrane upravljanja motornim vozilom „C“ kategorije u trajanju od 1 godine, Županijski sud u Varaždinu naveo je: „(...) od počinjenja konkretnog prometnog kaznenog djela proteklo je više od 8 godina, a u kaznenom spisu nema podataka da bi optuženik u međuvremenu činio druge prometne kaznene ili prekršajne delikte, pogotovo ne zbog vožnje pod utjecajem alkohola, unatoč činjenici da je profesionalni vozač i da je u tom kontekstu učestalije sudionik u prometu, pa stoga ovaj žalbeni sud u ovom slučaju, a imajući u vidu sve iznijete okolnosti, ne nalazi opasnost od ponavljanja kaznenog djela protiv sigurnosti prometa (...).“

¹⁸ „(...) cijenjena je opasnost od ponavljanja djela uslijed činjenice da je predmetno kazneno djelo optuženik počinio u alkoholiziranom stanju (...) tako da je i sigurnosna mjera izrečena po svemu na temelju ovlasti suda.“, VSRH, III Kr 195/09-3 od 19. 1. 2010., <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba8057824f> (7. 11. 2018.)

¹⁹ „(...) kada je izrečena sigurnosna mjera bez naznake vrste vozila odnosno kategorije, odnosi se za sve vrste

Sud će izreći zabranu upravljanja motornim vozilom i neubrojivoj osobi ako njezina radnja ukazuje na to da je nesposobna za vožnju (čl. 72. st. 2. KZ-a).

3. VRIJEME TRAJANJA SIGURNOSNE MJERE ZABRANE UPRAVLJANJA MOTORNIM VOZILOM

Sigurnosna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom određuje se na određeno vrijeme i to u trajanju od jedne do pet godina²⁰. Počinitelju koji je osuđen na kaznu zatvora, a nije mu izrečena uvjetna osuda niti je kazna zatvora zamijenjena radom za opće dobro, navedena mjera izriče se u trajanju koje je od jedne do pet godina dulje od izrečene kazne zatvora. Po proteku polovine izrečene sigurnosne mjere sud može na prijedlog osuđenika obustaviti njezino izvršenje ako ustanovi da više ne postoji opasnost radi koje je ona izrečena. Osuđenik može ponoviti prijedlog, ali ne prije proteka jedne godine od zadnjeg preispitivanja. Zabrana upravljanja motornim vozilom može se izuzetno izreći – doživotno kada se, s obzirom na prethodna počiniteljeva teška kršenja prometnih propisa može očekivati da će i nakon proteka najdužeg (određenog) vremena (od 5 godina) za koje se može izreći postojati opasnost da počinitelj ponovno počini kazneno djelo protiv sigurnosti prometa. Utvrdi li sud u povodu prijedloga osuđenika (kojemu je mjera izrečena doživotno) da nakon proteka najdužeg vremena (od 5 godina) za koje se ova mjera izriče (za određeno vrijeme) opasnost više ne postoji, ukinut će zabranu. Osuđenik može ponoviti prijedlog, ali ne prije proteka jedne godine od zadnjeg preispitivanja. Nakon ukidanja zabrane počinitelj mora ponovno polagati vozački ispit (čl. 72. st. 5. KZ-a).

Propisivanjem da se počiniteljima kojima je izrečena bezuvjetna kazna zatvora ova sigurnosna mjera izriče u trajanju dužem od izrečene kazne, onemogućava se da u slučajevima kada je mjera kraća od kazne ona (mjera) bude izvršena za vrijeme izdržavanja kazne.²¹

Mogućnost izricanja ove mjere doživotno predviđena je kad se radi o pojačano opasnom počinitelju, a strogost ove mjere ublažena je mogućnošću njezina naknadnog ukidanja, čime je doživotno trajanje ove mjere relativizirano.²² Kod izricanja doživotne sigurnosne mjere

vozila (...):“, VSRH, III Kr 28/11-3 od 16. 6. 2011.,
<https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba805b81b4> (7. 11. 2018.)

²⁰ Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, NN 71/06., mijenjane su odredbe čl. 78. tako da je propisano određeno vrijeme trajanja ove sigurnosne mjere iznosilo od 1 do 10 godina, a uvedena je i iznimna mogućnost izricanja sigurnosne mjere zauvijek;

iako osuđena osoba u žalbi nije pobijala i sigurnosnu mjeru zabrane upravljanja motornim vozilom u trajanju od 5 godina koju joj je izrekao Općinski sud u Splitu, cijeneći okolnosti: da je kazneno djelo izazivanja prometne nesreće u cestovnom prometu učinila pod utjecajem alkohola, da je vozilom upravljala dok joj je na snazi bila zaštitna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom, da je ranije prekršajno kažnjavana zbog vožnje pod utjecajem alkohola, da je kritične prigode nesreću izazvala zbog prolaska vozilom kroz raskrižje unatoč zabrani izraženoj na semaforu, te da je u nesreći drugoj osobi nanijela tešku tjelesnu ozljedu, žalbeni sud je našao ‘opravdanim navesti da je sud prvog stupnja pravilno postupio kada je prema okrivljenici izrekao navedenu mjeru’, Županijski sud u Splitu, Kž -2/16 od 11. 2. 2016.,
<https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba8064b108> (7. 11. 2018.).

²¹ Novoselec, P., Opći dio kaznenog prava, Pravni fakultet Sveučilišta u Osijeku, Osijek, 2016., str. 437.

²² Odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-1162/2008 od 28. 6. 2011., NN 77/11., ukinut je čl.

zabrane upravljanja motornim vozilom nije bitno jesu li prethodna teška kršenja prometnih propisa bila okvalificirana kao prekršaj ili kazneno djelo.

Vrijeme privremenog oduzimanja vozačke dozvole uračunat će se u vrijeme zabrane upravljanja motornim vozilom (čl. 72. st. 7. KZ-a).

4. IZVRŠENJE SIGURNOSNE MJERE ZABRANE UPRAVLJANJA MOTORNIM VOZILOM

Sigurnosne mjere teku od izvršnosti presude. Sud će o presudi kojom je izrečena sigurnosna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom obavijestiti policiju (čl. 67.a i čl. 72. st. 8. KZ-a). Policijska uprava odnosno policijska postaja koja je obaviještena o izvršnoj sigurnosnoj mjeri zabrane upravljanja motornim vozilom, upisat će, bez odgode, tu činjenicu u evidenciju sigurnosnih mjera zabrane upravljanja motornim vozilom, koja se vodi na Informacijskom sustavu Ministarstva unutarnjih poslova, u podsustavu Poslovi prometa. Evidencija sigurnosnih mjera zabrane upravljanja motornim vozilom sadrži identifikacijske podatke o osuđeniku iz dostavljene presude te datum početka i datum završetka trajanja sigurnosne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom. Ako nakon unošenja podataka o vremenu trajanja sigurnosne

78. st. 4. (prijašnjeg) Kaznenog zakona, NN 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 84/05., 71/06., 110/07., kojim je bilo propisano da se prema počinitelju kaznenog djela protiv sigurnosti prometa kojim je prouzročena smrt jedne ili više osoba ako, s obzirom na njegovu raniju osuđivanost za kaznena djela protiv sigurnosti prometa, postoji opasnost da će upravljajući motornim vozilom ponovno počiniti takvo kazneno djelo, može primijeniti sigurnosna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom zauvijek. Iz obrazloženja Odluke: „Prema ocjeni Ustavnog suda, time je osporeni članak 78. stavak 4. Kaznenog zakona nesuglasan sa zahtjevima koje u odnosu na zakone postavlja načelo vladavine prava (članak 3. Ustava), zato što se propisivanje sigurnosne mjere na način da se može izreći »zauvijek« protiv općoj svrsi sigurnosnih mjera kad se u konkretnom slučaju, nakon njezina izricanja, promijene uvjeti koji su se u času suđenja počinitelju mogli ocijeniti da »poticajno djeluju na počinjenje novog kaznenog djela«, ali su se nakon stanovitog vremena promijenili tako da opasnosti počinitelja više nema. Takvim propisivanjem istovremeno su zanemareni zahtjevi ustavnog načela razmjernosti kojeg Ustavni sud smatra na području propisivanja i primjene sigurnosnih mjera u kaznenom pravu to važnijim što kod njih, za razliku od propisivanja i primjene kazni kao vrste kaznenih sankcija, ne postoji ograničenje krivnjom počinitelja kao njihovom mjerom.“

Rješenjem Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-1783/2013 od 28. 11. 2017., <https://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C12570D30061CE54C12581E70040915B?OpenDocument> (uvid 16. 11. 2018.) nije prihvaćen prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 72. stavka 5. Kaznenog zakona. Iz obrazloženja: Iz navedenog slijedi da je izricanje sigurnosne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom iz članka 72. KZ-a vezano uz vremenski ograničeno trajanje mjere (najduže pet godina), a doživotno se može izreći samo izuzetno tj. uz uvjet realnog očekivanja da će na strani počinitelja i nakon proteka toga vremena postojati opasnost od ponavljanja kaznenog djela protiv sigurnosti prometa. Međutim, propisivanje periodičnog provjeravanja opasnosti da počinitelj ponovno počinji kazneno djelo protiv sigurnosti prometa pruža počinitelju mogućnost da vrati svoje pravo upravljanja motornim vozilom, a što isključivo ovisi o počinitelju (osuđeniku), odnosno od njegova ponašanja i otklanjanja razloga koji su bili temelj za izricanje iste mjere. Stoga polazeći od svrhe sigurnosnih mjera (točka 12.), Ustavni sud ocjenjuje da je osporenim stavkom 5. članka 72. KZ-a postignuta pravična ravnoteža između prava počinitelja kaznenog djela s jedne strane, i zaštite objektivnog pravnog poretka u području izricanja kaznenopravnih sankcija, s druge strane. Naime, izricanje sigurnosne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom vezano je za težinu počinjenog kaznenog djela i kaznenih djela koja se mogu očekivati te za stupanj počiniteljeve opasnosti, koju opasnost na zahtjev počinitelja periodično preispituje sud u svakom pojedinom slučaju.

mjere zabrane upravljanja motornim vozilom dođe do obustave njezina izvršenja ili do ukidanja zabrane, te činjenice će, odmah po saznanju, policijska uprava odnosno policijska postaja koja je obaviještena o tome, bez odgode upisati u evidenciju sigurnosnih mjera zabrane upravljanja motornim vozilom. Evidencija sigurnosnih mjera zabrane upravljanja motornim vozilom vodi se na način kojim se omogućava pretraživanje podataka o vremenu trajanja sigurnosne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom na temelju osobnih podataka osuđenika. Kada policija zatekne osuđenika u kršenju izrečene sigurnosne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom o tome će, bez odgode, obavijestiti sud koji je izrekao tu sigurnosnu mjeru (čl. 2. – 6. Pravilnika o načinu izvršavanja sigurnosne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom)²³. Na opisani način policija će ovu mjeru izvršiti prema svim osobama koje imaju vozačku dozvolu, neovisno o tome jesu li hrvatski državljani i imaju li vozačku dozvolu koju je izdalo nadležno tijelo u Republici Hrvatskoj.

Zakonodavac nije izrijekom regulirao izvršenje ove sigurnosne mjere izrečene počinitelju kaznenog djela koji nema vozačku dozvolu²⁴, no jedini način izvršenja ove mjere u navedenom slučaju jest da se ona izvrši na isti način (upisom u IS MUP-a) koji je propisan za osobe koje su u trenutku izricanja ove mjere imale vozačku dozvolu, odnosno, ona će se izvršiti tako da osoba neće smjeti upravljati motornim vozilom do isteka trajanja sigurnosne mjere, neovisno o tome je li u međuvremenu stekla vozačku dozvolu²⁵. Mjera upisana u Informacijski sustav nije zapreka za stjecanje vozačke dozvole,²⁶ a na ovaj način će se ostvariti svrha sigurnosne mjere da se osoba, koja se pokazala opasnom u javnom prometu, kao potencijalni upravljač motornim vozilom, spriječi na izvjesno vrijeme u tome da dođe do vozačke dozvole koja bi joj to pravo inače davala²⁷, čime će se izbjeći situacija da osobe bez položenog vozačkog ispita dođu u povoljniji položaj u odnosu na počinitelje s položenim vozačkim ispitom.²⁸

²³ Pravilnik o načinu izvršavanja sigurnosne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom, NN 95/15. (dalje: Pravilnik). Ovlašt ministra za donošenje navedenog Pravilnika propisana je čl. 72. st. 9. KZ-a.

²⁴ Čl. 288. Zakona o sigurnosti prometa na cestama, NN 67/08., 48/10., 74/11., 80/13., 158/13., 92/14., 64/15., 108/17., 70/19. propisano je da će se pravomoćno izrečena mjera zabrane upravljanja motornim vozilom počinitelju prekršaja koji prije toga nije stekao pravo na upravljanje motornim vozilom, izvršiti nakon stjecanja prava na upravljanje motornim vozilom odnosno izdavanja vozačke dozvole.

²⁵ Pravilnik o izvršavanju sigurnosne mjere zabrane pristupa internetu, NN 34/13., u čl. 3. jasno je propisao izvršenje sigurnosne mjere prema osobama koje već imaju pristup internetu i prema onima koje ga nemaju u trenutku izricanja sigurnosne mjere, tako da je zadužio nadležnu Agenciju da operaterima naredi obustavu pružanja usluga interneta i zabranu sklapanja novog pretplatničkog ugovora za vrijeme trajanja izrečene sigurnosne mjere osuđenoj osobi.

²⁶ „Nije moguće počinitelju kaznenog djela zabraniti izdavanje vozačke dozvole u određenom periodu (...).“, Županijski sud u Koprivnici, Kž 137/09-3 od 22. 4. 2009., <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionPdf?id=090216ba8058f2c5> (7. 11. 2018.)

²⁷ Tomašević, op. cit. (bilj. 10), str. 141.-142., iznio je stajalište da počinitelju kaznenog djela protiv sigurnosti prometa, koji nema položen vozački ispit, ne bi trebalo izreći sigurnosnu mjeru zabrane upravljanja motornim vozilom jer bi se radilo o deklarativnoj mjeri, a naknadno polaganje ispita „značilo bi da je opasnost koja je proizlazila iz njegova neznanja otpala, pa postojanje zabrane da tada upravlja vozilom više ne bi imalo nikakve svrhe.“

²⁸ Milić, I., Pojedini problemi prilikom izricanja i izvršenja mere bezbednosti zabrane upravljanja motornim vozilom, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, 3/2013, str. 449.

5. NEPOSTUPANJE U SKLADU S IZREČENOM SIGURNOSNOM MJEROM

Ako osoba krši obvezu koja joj je određena sigurnosnom mjerom čini kazneno djelo nepoštovanja sigurnosnih mjera. Ovog kaznenog djela nema ako je sud prema počinitelju (koji je prekršio sigurnosnu mjeru) opozvao uvjetnu osudu (uz koju mu je sigurnosna mjera određena) i odredio izvršenje izrečene kazne osuđeniku ili je odredio izvršenje prvotno izrečene kazne (novčane kazne ili kazne zatvora u trajanju manjem od godine dana) koje je bio zamijenio radom za opće dobro (čl. 311. u vezi sa čl. 55. st. 1. i 9. i čl. 58. st. 5. KZ-a). Na ovaj način zakonodavac nastoji osigurati provedbu sigurnosne mjere odnosno natjerati sve na poštovanje sudskih odluka i dodatno kazniti one koji ne poštuju te odluke. Opozivom uvjetne osude i izvršenjem kazne koja je zamijenjena radom za opće dobro brže se i učinkovitije postiže cilj nego pokretanjem kaznenog postupka za kazneno djelo nepoštovanja sigurnosnih mjera²⁹, pa je u takvim slučajevima zakonodavac propisao da nema kaznenog djela.

Policijski će službenik naredbom privremeno oduzeti vozačku dozvolu i isključiti iz prometa vozača koji upravlja vozilom kad mu je pravomoćnom odlukom nadležnog suda izrečena sigurnosna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom (čl. 285. st. 5. ZOSPC-a).

6. ZAKLJUČAK

Sigurnosna mjera zabrane upravljanja motornim vozilom ima za cilj spriječiti počinitelja kaznenog djela protiv sigurnosti prometa da ubuduće odnosno ponovno ugrozi sigurnost prometa. Sud ovu mjeru može izreći samo ako postoje okolnosti koje ukazuju na to da bi osoba, zbog svojeg dosadašnjeg ponašanja, mogla ugroziti sigurnost prometa. Iako se primjena ove sigurnosne mjere uvjetuje opasnošću od (budućeg) ugrožavanja sigurnosti prometa, na ovaj je način zakonodavac samo za ovu sigurnosnu mjeru odstupio od zakonom propisanog načela razmjernosti kojim je propisano da se sigurnosna mjera smije izreći samo u razmjeru s kaznenim djelima koja se mogu očekivati (čl. 67. KZ-a), pa je ovu iznimku potrebno jasno navesti u zakonskoj odredbi o navedenom načelu.

Izvršenje ove mjere regulirano je KZ-om i Pravilnikom, a postojeće propise potrebno je dopuniti preciznim odredbama o izvršenju prema osobama koje nemaju vozačku dozvolu. Izvršenje ove mjere samo upisom u IS MUP-a ima ozbiljan nedostatak u kontroli izvršavanja navedene sigurnosne mjere jer se ona samo na temelju uvida u vozačku dozvolu ne može utvrditi, već je potrebno da policijski službenik obavi i provjeru u Informacijskom sustavu. Kako se provjera ne obavlja automatski za svaku osobu koja je zaustavljena u prometu već samo kada postoji određena sumnja u dokumente kojima raspolaže vozač odnosno kada policijski službenik smatra da treba provjeriti vozača (da li je ranije prekršajno prijavljivao ili kažnjavan i sl.), može se dogoditi da policija propusti utvrditi da vozač vozi u vrijeme izvršavanja sigurnosne mjere. Ovaj bi problem najučinkovitije bio riješen kada bi se propisalo da se vozaču, kojemu je izrečena sigurnosna mjera, vozačka dozvola oduzima i pohranjuje u policiji do isteka izrečene mjere.

Za osobe koje ne poštuju ovu sigurnosnu mjeru zakonodavac je propisao odgovarajuće sankcije u obliku opoziva uvjetne osude ili rada za opće dobro ili sankcioniranja za kazneno djelo nepoštovanja sigurnosnih mjera.

²⁹ Pavlović, op. cit. (bilj. 4), str. 677.

LITERATURA

1. Bačić, F. i dr., Komentar Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, Savremena administracija, Beograd, 1982.
2. Bilten o sigurnosti cestovnog prometa u 2018., Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 2018., https://mup.gov.hr/UserDocsImages//statistika/2019//bilten_promet_2018.pdf (uvid 15. 7. 2019.)
3. Državni zavod za statistiku, Punoljetni počinitelji kaznenih djela prema vrsti odluke u 2018., https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/10-01-01_01_2019.htm (uvid 15. 7. 2019.).
4. Grozdanić, V., Škorić, M., Martinović, I., Kazneno pravo, opći dio, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2013.
5. Horvatić, Ž., Derenčinović, D., Cvitanović, L., Kazneno pravo – opći dio, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2017.
6. Kazneni zakon, NN 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 84/05., 71/06., 110/07.
7. Kazneni zakon, NN 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18.
8. Kurtović-Mišić, A., Krstulović Dragičević, A., Kazneno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, 2014.
9. Milić, I., Pojedini problemi prilikom izricanja i izvršenja mere bezbednosti zabrane upravljanja motornim vozilom, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu, 3/2013
10. Novoselec, P., Opći dio kaznenog prava, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2009.
11. Novoselec, P., Opći dio kaznenog prava, Pravni fakultet Sveučilišta u Osijeku, Osijek, 2016.
12. Obrazloženje Konačnog prijedloga Kaznenog zakona, 2011., <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=41259>
13. Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-1162/2008 od 28. 6. 2011., NN 77/11.
14. Pavlović, Š., Kazneni zakon, Libertin naklada, Rijeka, 2012.
15. Pravilnik o izvršavanju sigurnosne mjere zabrane pristupa internetu, NN 34/13.
16. Pravilnik o načinu izvršavanja sigurnosne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom, NN 95/15.
17. Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-1783/2013 od 28. 11. 2017., <https://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C12570D30061CE54C12581E70040915B?OpenDocument>
18. Srzentić, N., Lazarević, Lj., Stajić, A., Krivično pravo SFRJ, opšti deo, Savremena administracija, Beograd, 1980.
19. Sudska praksa: <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr>
20. Šeparović, Z., Kriminologija i socijalna patologija, Narodne novine, Zagreb, 1987.
21. Tomašević, G., Mjere sigurnosti u krivičnom pravu, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu i Književni krug, Split, 1986.
22. Vuletić, I., Sigurnosna mjera zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti u hrvatskom kaznenom pravu, Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, NN 71/06.
23. Zakon o sigurnosti prometa na cestama, NN 67/08., 48/10., 74/11., 80/13., 158/13., 92/14., 64/15., 108/17.
24. Zlatarić, B., Damaška, M., Rječnik krivičnog prava i postupka, Informator, Zagreb, 1966.
25. Wedekind, V. E., Die Reform des strafrechtlichen Berufsverbots, Druckerai Hans Joachim Köhler, Tübingen, 2006.

Summary

Damir Juras

Safety Measure of Prohibition from Driving a Motor Vehicle

The safety measure of prohibition from driving a motor vehicle can be imposed on an offender committing a criminal offence against road traffic safety when there is a danger of him endangering road traffic safety by driving a motor vehicle. The court imposes the mentioned measure for a determined period, exceptionally even lifelong in case of an increasingly dangerous offender. The police are competent for the enforcement of the safety measure of prohibition from driving a motor vehicle. Moreover, the legislator has also prescribed sanctions for non-complying with those measures in the form of a revocation of a suspended sentence or community service; that is sanctions for a criminal offence of non-compliance with preventive measures.

Keywords: criminal offences against road traffic safety, police, road traffic offence, safety measure, the prohibition of driving a motor vehicle.